

Осадчий М.Л.

викладач, здобувач третього (PHd) рівня ВО
Одеський національний економічний університет (Україна)

Литвак Р.А.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня ВО
Одеський національний економічний університет (Україна)

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗДРІБНОГО ТОВАРООБОРОТУ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

На сучасному етапі розвитку економіки торгівля є однією з ключових галузей держави, що займає лідируючі позиції серед галузей економіки по надходженнях до бюджету. Торгівля виконує соціально-економічну роль не тільки в її впливі на сектор виробництва (сприяючи розвитку виробництва потрібної на ринку продукції), а й на сектор споживання (шляхом задоволення потреби і сприяючи підвищенню рівня життя населення). Торгівля являється однією з найбільш швидко розвиваючих форм господарювання, особливо це стосується роздрібної торгівлі [1].

Розглядаючи роздрібну торгівлю як комерційну діяльність або діяльність в сфері обміну, слід зазначити, що вона також є важливим елементом системи руху товару і займаючи проміжне положення між соціальною і виробничою сферою, здійснює збут товарів і продуктів кінцевим споживачам.

Сучасний ринок роздрібної торгівлі характеризується високою конкуренцією, швидкими змінами споживчих вподобань та постійними нововведеннями. В таких умовах здатність підприємства адекватно аналізувати та прогнозувати свій товарооборот стає критично важливою для забезпечення його стійкості та зростання. Точний аналіз дозволяє виявляти зміни у попиті, швидко адаптуватися до нових тенденцій та оптимізувати запаси, що знижує ризики надлишкових чи дефіцитних запасів. Прогнозування товарообороту сприяє більш точному плануванню фінансових потоків, що важливо для підтримки ліквідності та платоспроможності підприємства. В умовах невизначеності та економічних коливань, ефективний аналіз та прогнозування роздрібного товарообороту допомагають підприємствам розробляти стратегії, які забезпечують їх конкурентоспроможність та довгостроковий успіх на ринку.

Управління торгівлею в Україні здійснюється Міністерством економічного розвитку та торгівлі України. Міністерство формує державну політику в сфері торгівлі, контролює виконання законодавства та веде облік торговельних організацій.

Роль роздрібної торгівлі в розвитку економіки України відображається через різні показники, наприклад, загальний обсяг роздрібного товарообороту та його товарна структура, які представлені в таблиці 1.

З таблиці 1 слідує, що протягом аналізованого періоду обсяг роздрібного товарообороту зростав з 280 890 млн грн у 2010 році до 1 044 516,5 млн грн у 2021 році, що свідчить про значне збільшення активності в роздрібній торгівлі.

Таблиця 1

Обсяг роздрібного товарообороту за товарною структурою за 2010-2021 роки

Роки	Обсяг роздрібного товарообороту, всього млн.грн	Обсяг роздрібного товарообороту продовольчих товарів, млн.грн	Питома вага продовольчих товарів в структурі роздрібного товарообороту, %	Обсяг роздрібного товарообороту непродовольчих товарів, млн. грн	Питома вага непродовольчих товарів в структурі роздрібного товарообороту, %
2010	280890	110884	39,5	170006	60,5
2011	350059	136274	38,9	213785	61,1
2012	405114	162659	40,2	242455	59,8
2013	433081	177826	41,1	255255	58,9
2014	438343	181056	41,3	257287	58,7
2015	487558	200236	41,1	287322	58,9
2016	555975	227902	41,0	328073	59,0
2017	586330,1	233204,1	39,8	353126,0	60,2
2018	668369,6	289695,9	43,3	378673,7	56,7
2019	793479,2	336587,9	42,4	456891,3	57,6
2020	868283,3	384091,6	44,2	484191,7	55,8
2021	1044516,5	449762,3	43,1	594754,2	56,9

Джерело: розроблено автором на основі [2].

Питома вага продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообороту варіювалася протягом періоду, зокрема, знизившись до 38,9% у 2011 році, але потім поступово зросла до 44,2% у 2020 році. У 2021 році вона трохи зменшилася до 43,1%. Питома вага непродовольчих товарів також змінювалася, починаючи з 60,5% у 2010 році, знизившись до 55,8% у 2020 році, і дещо збільшившись до 56,9% у 2021 році. Відсоткове співвідношення продовольчих і непродовольчих товарів демонструє відносну стабільність, хоча й з певними коливаннями. Незважаючи на ріст обсягів товарообороту, відсотковий розподіл між цими двома категоріями товарів не зазнав кардинальних змін. Збільшення частки продовольчих товарів у загальному обсязі товарообороту, особливо у 2020 році, може свідчити про зміну споживчих вподобань або вплив зовнішніх факторів, таких як пандемія COVID-19, що вплинула на структуру споживання. Проте, непродовольчі товари залишаються домінуючою категорією в структурі роздрібного товарообороту, що підкреслює важливість цього сегменту для роздрібної торгівлі.

На основі таблиці 1 побудуємо прогноз обсягу роздрібного товарообороту за допомогою методу найменших квадратів на 2022-2024 роки та представимо його за допомогою рисунку 1.

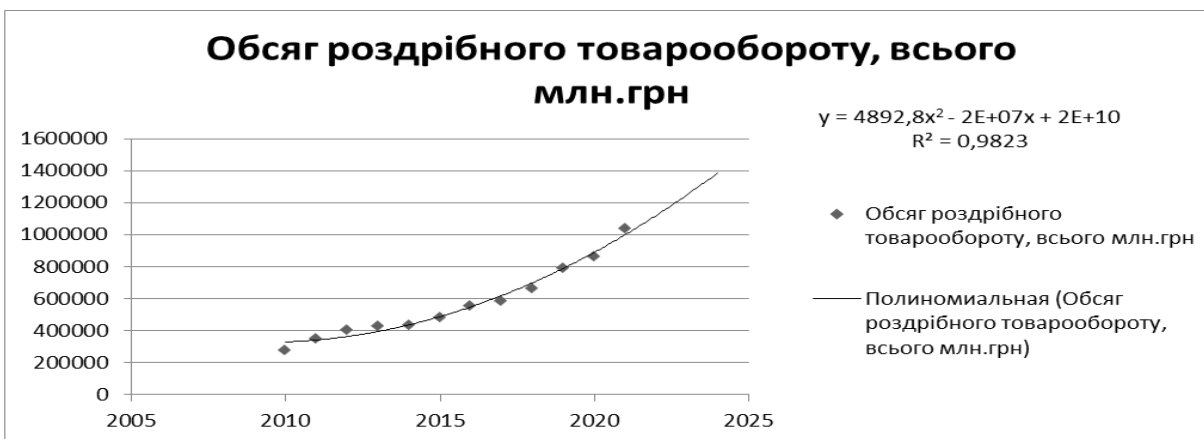


Рис. 1. Прогноз обсягу роздрібного товарообороту на 2022-2024 роки.

З рисунку 1 слідує, що аналіз динаміки роздрібного товарообороту за допомогою поліноміальної моделі показує стійке і прискорюване зростання цього показника в Україні протягом 2010-2021 років, із прогнозом на подальше зростання до 2025 року за умови відсутності війни. Цей тренд відображає стабільне збільшення активності в секторі роздрібної торгівлі та його важливу роль в економіці країни. Коефіцієнт детермінації $R^2=0.9823$ свідчить про високу точність цієї моделі, що пояснює 98,23% варіацій даних. На основі трендового аналізу очікувані (прогнозовані) дані роздрібного товарообороту складають 1148968 млн грн. в 2022 році, 1263864 млн грн. в 2023 році та 1389251 млн грн. в 2024 році. Внаслідок військової агресії з боку РФ в 2022 році очікувалось, що обсяги роздрібного товарообороту матимуть тенденцію до зниження. Проте за фактичними даними, обсяг роздрібного товарообороту в 2022 році склав 1396268,8 млн грн., а в 2023 році - 1821931,2 млн грн., що перевищує прогнозовані дані на 21,1% та 44,1% відповідно.

Отже, війна в Україні стала основним чинником, що спричинив значне відхилення фактичних обсягів роздрібного товарообороту від прогнозованих показників у 2022-2023 роках. Цей вплив проявився через зміну споживчих звичок, інфляційний тиск, регіональні зміни у торгівлі та порушення логістичних ланцюгів.

Список використаних джерел

1. Карнаушенко А. С. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку роздрібного товарообороту в Україні. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2019. №1.
2. Статистична інформація. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 01.06.24).